

Kentli Hakları Bildirgesinde İki Eksik... İletişim ve Örgütlenme Hakları

Bülent Tanık, 1976 yılında ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümünü bitirdi. 1981 - 1984 yılları arasında iki dönem TMMOB Başkanlığı yaptı. Halen ADA (Kentliyim) Dergisi Genel Yayın Yönetmenliğini sürdürmektedir.

Bülent TANIK

Magna Carta'dan günümüze iki yüzyıl aşıldı... Temel insan hakları kavramlarını bu süreçte teoride de olsa pek çok gelişme ve olgunlaşma gösterdi. İkinci Dünya Savaşının sonlandığı yıllar ve Birleşmiş Milletler kavramı aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini de toplumların gündemine taşıdı. Türkiye 30 maddeden oluşan bu temel belgeyi 6 Nisan 1949 tarihinde onayladı. İnsanlık için en zorunlu asgari sınırları ifade eden bu temel insan hakları kavramları son 50 yıl içinde farklı düzlemlerde geliştirilmeye çalışıldı. Ekonomik ve sosyal haklar kategorisinde tarif edilen ikinci kuşak hakları da yeterli görmeyen insan hakları savunucuları Dayanışma Hakları çerçevesinde tanımlanan kadın hakları, çocuk hakları, çevre ve azınlık hakları ya da halkların hakları kavramlarını üçüncü kuşak haklar grubunda olgunlaştırdı. Bu gruptan haklar çerçevesinde Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Otoriteler Sürekli Konferansının Mart 1992'de Strazburg'da kabul ettiği Kentli Hakları Bildirgesi'ni de saymak gerek. Avrupa kentlerinde yaşayan hemşehrilerin "eşit yükümlülük taşımayı kabullenmiş sorumluluk sahibi yurttaşlar olarak kullanabilecekleri" hakları içeren Bildirge 20 maddeden oluşuyor. (1)

Demokrasi ve insan hakları kavramları toplumsal gelişmeye paralel olarak gelişip güçleniyor. Kentleşme ve kent kültüründeki gelişmeler ile haberleşme ve erişebilirlik yeteneği artan in-

sanlık için dünyanın küçülmesi de haklar kavramlarını geliştirici bir ortam oluşturuyor.

Hakların kavramsal düzeyde gelişkin olması ne yazık ki yeterli uygulama şansı anlamına gelmiyor. Toplumların ve yerleşimlerin büyümesi ve karmaşık yapılara bürünmesi iki ayağı üzerinde doğrulup, çevresini kontrol edip böylece kendi güvenliğini sağlayabilen ve yaşamını sürdürme becerisini edinen insanoglunun artık yeni araçlarla donanmasını zorunlu kılıyor. *Bu araçlar ya da kavramların bazıları iletişim ve örgütlenme olarak tanımlanabilir.*

Günümüz toplumlarında insan doğa ile doğrudan ilişki içindeki atalarına kıyasla çok daha soyut dünyalarda yaşamını sürdürmektedir. Kendi hakkındaki kararları ve yönelişleri oluşturma becerisi ise toplumun/yerleşmenin demokratikleşmesi ile doğrudan ilgili yerinden yönetim yani ilgililerin kendilerine ilişkin kararları baştan sona oluşturma gücünde oldukları konum yönetime katılmanın da üstünde erk ve beceri sahibi olmalarını gerektiriyor. Böylesi bir erk hiç kuşku yok ki olan bitene ilişkin çok yüksek kalite ve hızda bilgilenmeyi ve gelişmeleri yeniden biçimleme gücüne sahip örgütlenmeyi zorunlu kılmaktadır.

Haber almak mı, ekmek almak mı diye sorun.. Şehirde yanıt kuskusuz "ikiside"dir. Çünkü yerleşmelerin büyümesi, kent karmaşası, insanı doğadan soyutluyor. Toprağı, tohumu, gübreyi, iklimi bilmek yetmiyor. Yaşamı sürdür-

PLANLAMA
95 / 3 - 4

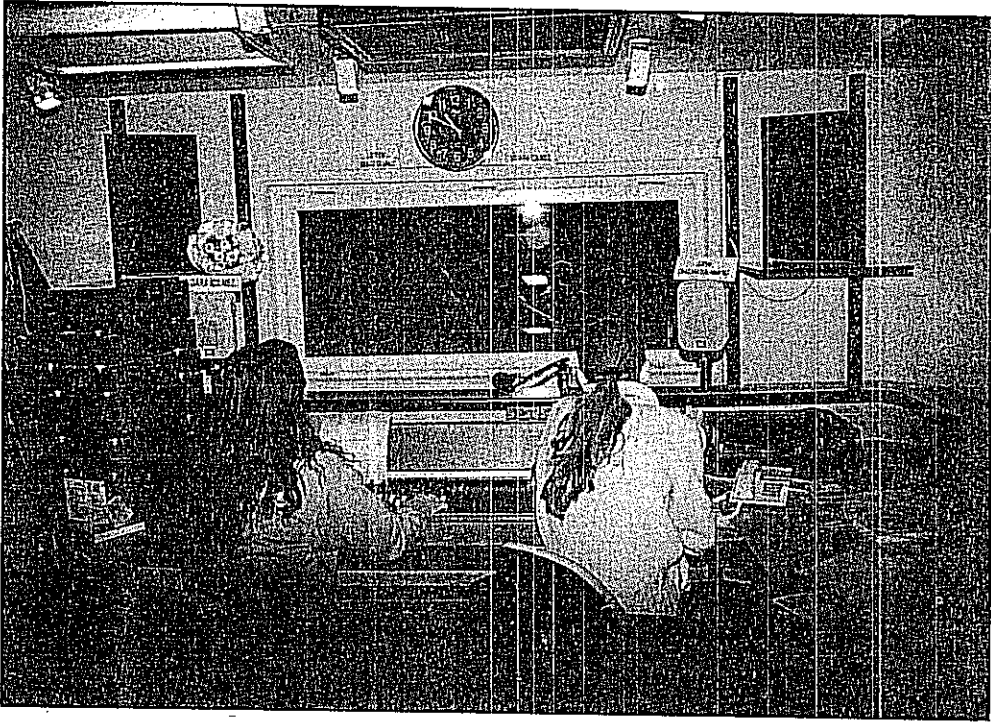
rebilmek için çevreden sistemli bilgi almak daha dolaysız, daha can alıcı bir gereksinim.

Bırakınız belediye meclis toplantılarını naklen izlemeyi, kesilecek suyu, kapanan trafik güzergahını bilmek bile önem kazandı. Bilgi, kent insanı için eksiği ile yetinilemeyen; anında yeterli kapsam ve içerikte bulunmaması yaşamsal kayıplara yol açan temel bir gereksinim artık.

Bilgi ve habere, çok sesli, çağdaş yollarla ulaşabilmek de yetmiyor. Tepkilerin iletilmesi de demokratik bir iletişim ortamının vazgeçilmez tamamlayıcısı. Bunun için ise şu veya bu örgütlülükle ama mutlaka ses duyurmak, konuşmak gerekli.

Yeni durumlara ilişkin anında doğru bilgi lenme, bireyin kendisini uyarlayabilmesinin yanısıra, çevresini ve toplumu da uyarılma etkinliğine olanak sağlıyor. Kentte yaşam böyle bir uyarılma sürecine, kelimenin gerçek anlamı ile siyaset yapabilmeye erkine bağlı; o da, konuşan örgütlere, konuşan belediyeye !.. Çünkü örgütlü olmaksızın toplumun evrenin doğru kavranması onu biçimlemede belirlemede yeterli olamıyor. Örgütlü olmak gerekiyor. İletişim ve örgütlenme bu anlamda birbirlerini tamamlayan kavramlar.

Avrupa Kentli Halkları Bildirgisinin 12. maddesinde tanımlanan (Participation) katılım hakkı, çoğulcu demokratik yapılarda ve bütün temel tarafların işbirliği ile şekillenen bir kent yönetiminde (yerindenlik ilkesi) bilgilendirme ve kural boğuntularından kurtulma biçiminde yer alıyor. Kuşkusuz bu tanım çok eksik ve yetersiz.

Kapatılan Radyo ANKI Stüdyosu - ANKARA

Kentli hakları arasında bilgi çağında haber alma, haber verme, haberleşme kavramlarının hızla geliştiği bir dönemde bilgilendirme ve iletişim hakkının daha kapsamlı ve başlıbaşına bir hak olarak tarif edilmesi gerekirdi. Bu hakkın tarifinin yönetsel işletmeciler organlara yükleyeceği sorumluluklar da hakkın gelişkin kullanımı için gerek şart olmalı. Nitekim bu alandaki boşluk Avrupa yerel yönetimleri ile ilgili pekçok anlaşmayı imzalamış Türkiye'de yerel yönetimlerin radyo-TV kurmasını ve işletmesini yasaklayan bir yasayı yürürlüğe koyabilmelerini olası kılıyor.

Bu yüzden kolay ulaşılan, güvenilir, kapsamlı ve çok yönlü bilgi erişim sistemleri kentli insan için temel haklar kategorisine girmiş bulunuyor. Tella'nın, belediye hoparlörünün ötesinde nitelikli bilgilendirme sistemlerini kurmada belediyelerin ilgi ve çabalarını arttırmak gerek, kısıtlamak değil!

Çünkü iletişim kentli hakkıdır. Çünkü iletişim ve örgütlenme hakları kentliler için yaşam-saldır.

(1) Bildirge metninin tarafımızdan yapılan çevirisi aynen şöyledir :

Bu yüzden kolay ulaşılan, güvenilir, kapsamlı ve çok yönlü bilgi erişim sistemleri kentli insan için temel haklar kategorisine girmiş bulunuyor.

KENTLİ HAKLARI BİLDİRGESİ

1. **Güvenlik** : Mümkün olabildiğince suç, saldırganlık ve cinayetten arındırılmış güvenli ve korunaklı bir kent.
2. **Sağlıklı ve Kirlenmemiş Bir Çevre** : Doğanın ve doğal kaynakların korunduğu, hava, ses, su ve toprak kirlenmesi olmayan bir çevre.
3. **İstihdam** : Bireysel mali özerkliğe yetecek bir gelir kazanmak ve ekonomik gelişmeden pay almak için yeterli istihdam olanakları.
4. **Konut** : Mahremiyet ve huzur garantisi olan yeterli sunum ve çeşitlilikte ve elde edilebilir sağlıklı konut.
5. **Hareketlilik** : Kısıtlanmamış hareket ve seyahat özgürlüğü, sokak kullanmalarının tümünde kamu taşımacılığı, özel araçlar, yayalar ve bisikletliler arasında uyumlu bir denge.
6. **Sağlık** : Fiziksel ve ruhsal sağlığa yardımcı olan bir dizi olanak ve çevre.
7. **Spor ve Boş Zaman** : Yaş, yetenek ve gelirden bağımsız olarak her insanın erişebileceği spor ve boş zaman olanakları.
8. **Kültür** : Kültürel, yaratıcı faaliyetlere ve uğraşılara en geniş biçimde ulaşılma ve katılabilme.
9. **Çok Kültürün Bütünleşmesi** : Farklı etnik dini ve kültürel kökenlere sahip toplulukların barış içinde bir arada olabilmeleri.
10. **Kaliteli Mimari ve Fiziksel Çevre** : Tarihi yapıların, çevre mirasının duyarlı restorasyonu ve korunmasıyla, çağdaş mimarinin üstün kalitesinin sağladığı uyumlu ve kabul edilebilir bir fiziki form.
11. **İşlevlerin Uyumlu** : Yaşama, çalışma, seyahat ve sosyal etkinliklerin olabildiğince yakın ilişkilendirilmesi.
12. **Katılım** : Bütün temel tarafların işbirliği ile oluşan kent yönetimleri ve çoğulcu, demokratik yapılara (Yerindenlik ilkesi) aşırı kurallar kurtulma ve bilgilendirme.
13. **Ekonomik Kalkınma** : Yerel yönetmeliklerin kesin ve açık biçimde doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik büyümenin yaratılmasında sorumluluk üstlenmesi.
14. **Sürdürülebilir Kalkınma** : Yerel ekonomik kalkınma ve çevrenin korunmasının (barışçıl) birlikteliğini sağlamaya çalışması.
15. **Mal ve Hizmetler** : Yerel yönetimlerin, özel sektörün ya da bunların ortaklıklarının sunduğu geniş çeşitlilikte ve yeterli kalitede mal ve hizmete ulaşılma.
16. **Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar** : Yerel kaynak ve değerlerin; yerel yönetimler tarafından tüm kentliler yararına, rasyonel, dikkatli etkin ve eşitlikçi olarak yönetim ve tasarrufu.
17. **Bireysel Yeterlilik (Fullfilment)** : Kişisel refahın, sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimi sağlayıcı kentsel koşulları.
18. **Belediyeler Arası İşbirliği** : Hemşehrilerin kendi toplumlarının uluslararası ilişkilerine doğrudan katılmakta özgür kılınması ve teşvik edilmesi.
19. **Mal Mekanizma ve Yapılar** : Yerel yönetimleri bu deklarasyonda yer alan hakların kullanımını olanaklı kılabilecek parasal kaynakları bulacak yeteneğe kavuşturulması.
20. **Eşitlik** : Cinsiyet, yaş, köken, inanç, toplumsal ve ekonomik veya siyasi konum fiziksel ya da psikolojik darbogazılara bakılmaksızın yukarıdaki hakların tüm kentlilerce kullanılabilmesinin yerel yönetimlerce güvence altına alınması.